

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar:
zMY25-0002
U2024/02220

Stockholm den 28 januari 2025

En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor (Ds 2024:21)

Sammanfattning

Riksbankens Jubileumsfond (RJ) välkomnar den nya föreslagna forskningsetiklagen och dess bärande innehåll. Som en av de stora finansiärerna av humaniora och samhällsvetenskap i Sverige ser vi särskilt positivt på de föreslagna undantagen från krav på etikprövning, vilka kommer att underlätta genomförandet av HS-forskning. Vi anser dock att ytterligare undantag bör övervägas.

RJ ser i huvudsak positivt på att forskarnas och forskningshuvudmännens ansvar tydliggörs samt på föreslagna förändringar av det straffbara området och tillsynen av lagens efterlevnad. Dock bör möjligheten att överklaga när tillsynsmyndigheten genom granskningsbeslut riktar kritik mot en forskare eller forskningshuvudman övervägas.

RJ:s ställningstagande och skäl:

17.2.3 Forskning som undantas från krav på etikgodkännande samt möjlighet till fakultativ etikprövning

RJ tillstyrker att etikprövning inte ska krävas av forskning som innefattar känsliga personuppgifter om informerat samtycke föreligger eller om uppgifterna getts allmän spridning eller finns i allmänna handlingar. Detta kommer på betydande vis underlätta genomförandet av forskningsinsatser inom en rad samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen.

RJ anser dock att ytterligare undantag bör övervägas för att underlätta exempelvis viss slags registerforskning samt forskning som innefattar sociala medier.

17.2.4 Skyddsåtgärder för forskning som inte kräver etikgodkännande

RJ tillstyrker att det blir forskningshuvudmännens ansvar att tillse att de etiska aspekterna av forskning som innefattar behandling av personuppgifter omhändertas. RJ välkomnar särskilt att forskningshuvudmännen ges utrymme att självständigt utforma forskningsetiska riktlinjer och interna processer. Det bekräftar både att forskningsetiska frågor och principer förändras över tid och betydelsen av kollegialitet, referentgranskning och akademisk frihet.

RJ anser det dock angeläget att förslaget inte tillämpas på ett sätt som medför omfattande administration och tungrodd byråkrati för forskningshuvudmännen.

17.2.5 Förändringar när det gäller det straffbara området och tillsynen över lagens efterlevnad

RJ tillstyrker att forskning som innefattar känsliga personuppgifter eller personuppgifter om lagöverträdelser inte längre ska omfattas av straffbestämmelserna. RJ tillstyrker också att tillsynsmyndighetens skyldighet att åtalsanmäla misstänkta brott mot forskningsetiklagen görs fakultativ. Därmed befrias forskarsamhället från oproportionerliga och resurskrävande repressiva åtgärder samtidigt som den akademiska friheten stärks.

RJ anser dock att möjligheten att överklaga när tillsynsmyndigheten genom granskningsbeslut riktar kritik mot en forskare eller forskningshuvudman bör övervägas.

Med vänlig hälsning
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
Marika Medin, vd